

TEOLOGIA HRISTOLOGICĂ A PĂRINȚILOR APOSTOLICI

CĂLIN IOAN DUȘE*

ABSTRACT. *The Christic Theology of the Apostolic Fathers.* The Apostolic Fathers passed on the teaching they received from the Apostles. They were convinced that the Salvation of Humankind was only possible due to the Embodiment of Christ. Only in this quality, as the Son of God, true God from true God, the Son of Man, having a body like ours from Virgin Mary, could Christ restore the face of God in humans. The Apostolic Fathers claim the purity of the Spirit of Christ, which they received from the Apostles and their disciples. Their teaching is based on the Holy Bible with few influences from the Judaism or Hellenism. They developed and enriched these teachings and passed them on to the next generations.

Key words: *God, Jesus Christ, Virgin Mary, Embodiment, Salvation, Church, Apostolic Fathers*

REZUMAT. *Teologia hristologică a Părinților Apostolici.* Părinții Apostolici au transmis mai departe învățătura pe care au primit-o de la Sfinții Apostoli. Ei au fost convingeți că mântuirea neamului omenesc a fost posibilă datorită Întrupării Mântuitorului Isus Christos. Numai în această calitate, de Fiu al lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, și Fiu al Omului, având un trup asemenea nouă din Fecioara Maria, Isus Christos a putut restaura chipul lui Dumnezeu în om. În acest sens, Părinții Apostolici afirmă cu multă putere, puritatea Spiritului Christic; pe care l-au primit de la Sfinții Apostoli și de la ucenicii acestora. Învățătura lor are la bază Sfânta Scriptură cu puține influențe din mediul iudaic sau elenistic. Părinții Apostolici au dezvoltat și îmbogățit aceste învățături, pe care le-au primit și le-au transmis mai departe generațiilor următoare.

Cuvinte cheie: *Dumnezeu, Isus Christos, Fecioara Maria, Întrupare, Mântuire, Biserică, Părinți Apostolici*

* Lect. Univ. Dr., Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Departamentul Oradea; calin_duse@yahoo.com.

Cel mai important moment din istoria omenirii îl reprezintă Întruparea Mântuitorului Christos. Ca Fiul a lui Dumnezeu, restaurează întreaga creație distrusă de păcatul protopărinților Adam și Eva, iar oamenilor le dă posibilitatea de a redeveni fii ai lui Dumnezeu.

În marea Sa bunătate și dragoste față de întreaga Creatură, Dumnezeu Tatăl, hotărăște din veșnicie ca Fiul Său să ia trup omenesc din Fecioara Maria, pentru mântuirea întregii omeniri (Ioan 1,11; Rom. 3,24; Efes. 1,5- 6; 2,4- 5; Tit. 3,4- 5).

Sfinții Apostoli au fost aceia care au stat împreună cu Fiul lui Dumnezeu, s-au împărtășit din cuvintele vieții; au mărturisit ceea ce au văzut și au propovăduit la toate popoarele învățătura pe care au primit-o.

În comunitățile pe care le-au întemeiat au lăsat urmași care să continue activitatea lor misionară, sacramentală și didactică. De aceea în centrul propovăduirii creștine din primul secol va fi Isus Christos, un element specific, dar și de diferențe față de celelalte religii: filiațiunea divină a lui Isus Christos și ridicarea lui la demnitatea de Kyrios, în urma morții și învierii Sale, sunt cele două elemente esențiale în majoritatea mărturisirilor din primul secol¹.

Christologia ne învață că: *„atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe singurul Său Fiul Unul Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică.”* (Ioan 3, 16).

Din iubire față de om, Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om, cu care s-a unit ipostatic pentru veșnicie, astfel că omul este tot timpul în Christos și Christos în om, și prin aceasta i-a dat posibilitatea să se îndumnezeiască.

De asemenea, Christologia mai este și doctrina împăcării cu Dumnezeu, dar și a păcii dintre oameni. *Tot ea ne învață că Fiul lui Dumnezeu ne-a dat pacea, aducând unitate în cadrul omenirii.*² *„Căci El este pacea noastră, El care a făcut din cele două- una, surpând peretele din mijloc al despărțirii, desființând vrăjmășia în trupul Său, legea poruncilor și învățăturile ei, ca, întru Sine, pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou și să întemeieze pacea, să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniți într-un trup, prin Cruce, omorând prin ea vrăjmășia.”* (Efeseni 1 2, 14- 16).

În acest sens, Părinții Apostolici afirmă cu multă putere, puritatea Spiritului Christic; pe care l-au primit de la Sfinții Apostoli și de la ucenicii acestora. Învățătura lor are la bază Sfânta Scriptură cu puține influențe din mediul iudaic

¹ O. Cullman, *La fede e il culto della Chiesa primitiva*, Editura AVE, Roma, 1974, p. 107.

² Pr. Prof. Ioan G. Coman, *„Și Cuvântul trup s-a făcut”*. *Hristologie și mariologie patristică*, Editura Mitropoliei Banatului, 1993, p. 6.

sau elenistic. Părinții Apostolici au dezvoltat și îmbogățit aceste învățături, pe care le-au primit și le-au transmis mai departe generațiilor următoare.³

În scrierile lor, Părinții Apostolici afirmă cu tărie divinitatea Mântuitorului Isus Christos, dar și întruparea sa din Fecioara Maria, că a luat un trup asemenea nouă, că a fost o prezență reală în istoria omenirii.

Ei au trebuit să apere divinitatea Mântuitorului Isus Christos în contextul apariției ebionismului, un curent de gândire iudeo- creștin, care nega divinitatea Sa, recunoscându- L doar ca un simplu om. Astfel, iudaismul acceptă mesajul spiritual al lui Isus Christos ca și profet ales de Dumnezeu, dar din nefericire refuză transcendența persoanei Sale.

Dochetismul gnostic este o altă erezie din cadrul Bisericii primare, pe care Părinții Apostolici a trebuit să o combată. Potrivit acestei erezii, Isus Christos nu a avut un trup omenesc, pentru că El nu s-a născut din Fecioara Maria, ci prin intermediul ei.

Marcion, fondatorul sectei care îi poartă numele, la începutul secolului al II lea, a efectuat o ruptură clară față de iudaism. El afirma că mântuirea a fost adusă de Isus Christos, prin milostivirea lui Dumnezeu Tatăl, dar a considerat că Dumnezeul iubirii și al îndurării pe care îl predica Isus nu se regăsește în Vechiul Testament. În acest sens, el a înlăturat toate cărțile Vechiului Testament, dar și o parte din cele ale Noului Testament considerând că ele au fost introduse de iudaizanti. Din scrierile neotestamentare le-a acceptat pe cele ale Sfinților Apostoli Luca și Pavel, după ce la acestea a făcut anumite rectificări în concordanță cu erezia lui și prin aceasta a dat primul canon al Noului Testament.⁴

Părinții Apostolici fundamentându-și învățătura Christologică pe scrierile Sfinților Apostoli⁵ au combătut cu multă tărie aceste tendințe eretice care încercau să sfâșie unitatea creștinismului.

Ei au fost conștienți și fermi convinși că Isus Christos este Fiul lui Dumnezeu, Adevărat și numai din această calitate de Fiul a lui Dumnezeu a putut mântui neamul omenesc.

Învățătura celor doisprezece Apostoli afirmă că Isus Christos este Fiul lui Dumnezeu și numai în această calitate îl mărturiseau în rugăciunea: „*Îți mulțumim Ție, Părintele nostru, pentru sfânta vie a lui David, sluga Ta, pe care ne-ai făcut-o nouă cunoscută prin Isus, Fiul Tău. Ție slavă în veci*”, dar și la frângerea pâinii: „*Îți*

³ A. Dorner, *Heilsgaube und Dogma, in Beiträge zur Weiterentwicklung der christlichen Religion*, München, 1905, p. 141.

⁴ Luigi Padovese, *Introducere în teologia patristică*, traducere din limba italiană de Anton Rus și Cristian Rarău, Editura Buna-Vestire, Blaj, 2003, pp. 50-51.

⁵ Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *Studii de teologie patristică*, EIBMBOR, București, 2004, p. 5.

mulțumim Ție, Părintele nostru, pentru viața și cunoștința, pe care ne-ai făcut-o cunoscută nouă prin Isus, Fiul Tău. Ție slavă în veci".⁶

Și în rugăciunea de mulțumire după împărtășanie Isus Christos este recunoscut ca și Fiu a lui Dumnezeu Tatăl, care a adus în lume viața veșnică: „Îți mulțumim Ție, Părinte Sfinte, pentru Sfânt numele Tău, pe care L-ai sălășluit în inimile noastre și pentru cunoștința, credința și nemurirea, pe care ne-ai făcut-o nouă cunoscută prin Isus, Fiul Tău. Ție slava în veci. Tu, Stăpâne atotputernice, ai zidit toate pentru numele Tău. Mâncare și băutură ai dat oamenilor spre desfătare ca să-Ți mulțumească Ție, iar nouă ne-ai dăruit, prin Fiul Tău mâncare și băutură duhovnicească și viața veșnică”.⁷

Epistola lui Barnaba ne spune că Isus Christos s-a descoperit pe Sine ca Fiu a lui Dumnezeu și în această calitate și-a ales Apostolii și i-a trimis în lume să propovăduiască Evanghelia: „Iar când a ales pe ucenicii Săi, care aveau să predice Evanghelia Lui, a ales oameni peste măsură de păcătoși, ca să arate, că, „n-a venit să cheme pe cei dreapți, ci pe cei păcătoși, atunci s-a descoperit pe El că este Fiul lui Dumnezeu”.⁸

Ca și Fiu a lui Dumnezeu se va arăta Mântuitorul Isus Christos și la Parusie: „Pentru că îl vor vedea într-o zi pe Isus venind și având în jurul trupului o haină roșie până la picioare și vor zice: „Nu este oare Acesta, Acela pe care noi L-am răstignit,” batjocorindu-L, împungându-L și scuipându-L, într-adevăr, Acesta este care spunea că este Fiul lui Dumnezeu”.⁹

Pentru ai combate pe cei care vedeau în persoana lui Isus Christos, doar o ființă umană, Barnaba afirmă că El este cu adevărat Fiu a lui Dumnezeu: „Iată iarăși Isus, nu fiu al omului, ci Fiu a lui Dumnezeu”.¹⁰

Sfântul Ignatie Teoforul în epistola pe care o trimite Bisericii din Smirna spune că Isus Christos este cu adevărat Fiu a lui Dumnezeu: „Care cu adevărat este „din neamul lui David după trup”(Matei, 3,15), dar Fiu a lui Dumnezeu după voință și puterea lui Dumnezeu”.¹¹

Sfântul Policarp al Smirnei la fel ca și ceilalți Părinți Apostolici afirmă că Isus Christos, este Fiu a lui Dumnezeu: „Dar Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Isus Christos” și „însuși veșnicul Arhiereu, Isus Christos, Fiul lui Dumnezeu.”¹²

⁶ *Învățătură a celor doisprezece Apostoli*, IX, 2-3, în col. P.S.B, vol I, Scrierile Părinților Apostolici, traducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 1979, p. 29.

⁷ *Idem*, X, 1-2, pp. 29-30.

⁸ *Epistola zisă a lui Barnaba*, V, 9, în col. P.S.B, vol. I. Scrierile Părinților Apostolici, p. 119.

⁹ *Idem*, VII, 9, p. 123.

¹⁰ *Idem*, XII, 10, p. 130.

¹¹ Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Smirneni*, I, 1, în col. P.S.B, vol. I. Scrierile Părinților Apostolici, p. 182.

¹² Sfântul Policarp al Smirnei, *Către Filipeni*, XII, 2 în col. P.S.B, vol. I. Scrierile Părinților Apostolici, p. 213.

Herma în scrierea sa „Păstorul” recunoaște că Isus Christos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu: „Că s-a jurat Domnul pe Fiul Său”.¹³ Ca și Fiu a lui Dumnezeu Isus Christos este din veșnicie cu Dumnezeu Tatăl și participă alături la creație: „Fiul lui Dumnezeu este născut mai înainte de întreaga creație, ca El să fie Tatălui sfetnic pentru creația Lui.”¹⁴

Sfântul Ignatie Teoforul vorbește despre preexistența Mântuitorului Isus Christos: „Isus Christos care mai înainte de veci era din Tatăl”.¹⁵ Tot Sfântul Ignatie afirmă că Isus Christos ca și Fiu a lui Dumnezeu este supratemporal și atemporal: „Așteaptă pe cel mai presus de timp, pe cel fără de ani”.¹⁶

Ca și Fiu a lui Dumnezeu din veșnicie, Mântuitorul Christos participă alături de Dumnezeu Tatăl la creație: „Atunci s-a descoperit pe El că este Fiul lui Dumnezeu. Dacă n-ar fi venit în trup, cum ar fi putut oamenii rămâne vii uitându-se la El, odată ce nu pot să se uite cu ochii liberi la razele soarelui, care este lucrul mâinilor Lui și care are să înceteze de a fi?”.¹⁷

Acest atribut de creator, a Fiului lui Dumnezeu este mărturisit și de Sfântul Ignatie Teoforul: „Unul este Învățătorul, Cel Care „a zis și s-au făcut, iar cele pe care le-a făcut tăcând, sunt vrednice de Tatăl Lui”.¹⁸

După cum am văzut, Părinții Apostolici au mărturisit prin viața și scrierile lor că Isus Christos este Fiul lui Dumnezeu cu adevărat, născut din veșnicie, participă alături de Tatăl la creație și cel mai important, la mântuirea neamului omenesc.

Această mântuire a fost posibilă datorită faptului că Fiul lui Dumnezeu a luat trup din Sfânta Fecioară Maria „la plinirea vremii”: „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege. Ce pe cei de sub Lege să-i răscumpere ca să dobândim învierea.” (Gal. 4,4-5)

Sfântul Clement Romanul vorbește despre preexistența Mântuitorului Christos, dar și despre întruparea Sa: „Dacă Christos Domnul ne- a mântuit, fiind mai întâi Duh, s-a făcut trup și așa ne-a chemat, tot așa și noi în acest trup vom primi răsplata.”¹⁹

Barnaba vorbește în epistola sa despre întruparea și mântuirea pe care Isus Christos o putea săvârși numai cu un trup asemenea nouă: „Pentru aceasta

¹³ Herma, *Păstorul*, Vedenia, II, 6, 8, în col. P.S.B, vol. I. Scrierile Părinților Apostolici, p. 231.

¹⁴ Idem, *Pilda*, 89, 2, p. 300.

¹⁵ Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Magnezieni*, 6, 1, în col. P.S.B, vol. I. Scrierile Părinților Apostolici, p. 166.

¹⁶ Idem, *Către Policarp*, III. 2, p. 188.

¹⁷ *Epistola către Barnaba*, V, 9- 10, op. cit. p. 119.

¹⁸ Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Efesenii*, XV, 1, op. cit. p. 162.

¹⁹ Sfântul Clement Romanul, *Către Corinteni II*, IX, 5, op. cit. p. 98.

a suferit Domnul să-și dea trupul său spre nimicire, ca să ne curățim prin iertarea păcatelor, cu stropirea sângelui Lui. Că despre El s-au scris în Scriptură unele către Israil, iar altele către noi. Și spune așa: „A fost rânduit pentru fărădelegile noastre și a pățimit pentru păcatele noastre: cu rana Lui noi ne-am vindecat, ca o oaie la junghiere s-a adus și ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pe el”. Suntem datori dar, să mulțumim mult Domnului, că ne-a făcut cunoscute cele trecute, că ne-a înțeleptit în cele prezente și că nu suntem nepricepuți în cele viitoare. Că zice Scriptura: „Că nu pe nedrept se întind lațuri păsărilor”, vrea să spună că pe dreptate pierе omul, care, cunoscând calea dreptății, merge pe calea întinericului. Însă și aceasta frații mei: Dacă Domnul a îndurat patimile pentru sufletul nostru, El care este Domnul întregii lumi, căruia Dumnezeu i-a zis la întemeierea lumii: „Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră”, cum de a îndurat să pătimească de mâini omenești. Ascultați! Profeții, având de la El harul au profețit despre El. Tot El, pentru că trebuia să se arate în trup, a îndurat spre a nimici moartea și a arăta învierea din morți, spre a împlini făgăduința dată părinților spre a arăta - fiind pe pământ și pregătindu-i-se Luiși, poporul cel nou - Că El, care a săvârșit învierea, va și judeca. În sfârșit, învățând pe Israil și făcând atâtea minuni și semne, a predicat și l-a iubit pe Israil peste măsură. Iar când a ales pe ucenicii Săi, care aveau să predice Evanghelia Lui, a ales oameni peste măsură de păcătoși, ca să arate că n-a venit să cheme pe cei dreπți ci pe cei păcătoși”, atunci s-a descoperit pe El că este Fiul lui Dumnezeu. Dacă n-ar fi venit în trup cum ar fi putut rămâne oamenii vii uitându-se la El, odată ce nu pot să se uite cu ochii liberi la razele soarelui, care este lucrul mâinilor Lui și să înceteze a mai fi? Așadar, Fiul lui Dumnezeu pentru aceasta a venit în trup, ca să umple măsura păcatelor celor ce au prigonit la moarte pe proorocii Lui. Deci pentru aceasta a suferit. Că zice Dumnezeu că de la El vine rana trupului Lui: „Când vor bate pe păstorul lor, atunci vor pieri oile turmei”. El însuși a voit să pătimească așa: că trebuia să pătimească pe lemn. Profetul, care a proorocit despre El spunea: „Izbăvește sufletul meu de sabie”, și „Pironitu-mi-au trupul, că adunările celor răi s-au ridicat asupra mea”. Și iarăși spune: „Iată am dat spatele meu spre biciuiri și obrazii mei spre pălmuire, iar fața mea am pus-o ca o piatră tare.”²⁰

Pentru Barnaba, mântuirea noastră a fost posibilă datorită întrupării și jertfei pe Cruce a Mântuitorului Isus Christos. Din iubire față de oameni a acceptat să fie răstignit pe Sfânta Cruce, să fie batjocorit și umilit, ca prin patima și moartea sa, noi să dobândim învierea.

²⁰ Epistola zisă a lui Barnaba, V, 1-14, op. cit, pp.118-119.

Pentru Sfântul Ignatie Teoforul, Mântuitorul Isus Christos reprezintă centrul gândirii sale. El a fost acela, care dintre părinții apostolici: „a stabilit tonul pentru mare parte din gândirea patristică ulterioară, prin modul său a accentuat actualitatea fizică a pătimirilor și morții lui Christos.”²¹

În epistolele Sfântului Ignatie Teoforul, numele lui Christos apare de 157 de ori. El accentuează umanitatea Mântuitorului Christos în contextul apariției ereziei dochetiste, care neagă realitatea trupească a lui Isus Christos. În Epistola către Efeseni ne spune că Mântuitorul Christos este din Dumnezeu Tatăl, din veșnicie, iar ca om este născut din Fecioara Maria: „Un singur doctor este trupesc și duhovnicesc, născut și nenăscut, Dumnezeu în trup, în moarte viață adevărată, din Maria și din Dumnezeu, mai întâi pătimitor și apoi nepătimitor, Isus Christos, Domnul nostru.”²²

Sfântul Ignatie Teoforul accentuează nașterea Mântuitorului din Fecioara Maria, arată că acesta este din neamul lui David, Spiritul Sfânt este acela care participă la nașterea Sa. Ca om, Mântuitorul Christos a fost botezat de Sfântul Ioan, iar prin botezul său de la râul Iordan, restaurează și natura înconjurătoare care, din păcate a fost afectată și ea de păcatul protopărinților Adam și Eva: „Dumnezeul nostru a fost zămislit de Maria după rânduiala lui Dumnezeu din sămânța lui David și din Duhul Sfânt s-a născut și a fost botezat, ca prin patima lui să curățească apa.”²³

Sfântul Ignatie Teoforul afirmă că Întruparea Mântuitorului Christos a dus la nimicirea diavolului care nu a cunoscut trei taine: fecioria Mariei, nașterea lui Christos din ea și moartea Domnului. Prin aceasta neamul omenesc a primit înnoirea vieții și dobândirea mântuirii: „Stăpânitorul neamului acestuia n-a cunoscut fecioria Mariei, nașterea lui Christos din ea și moartea Domnului. Trei taine răsunătoare care s-au săvârșit în tăcerea lui Dumnezeu. Dar cum s-au descoperit veacurilor? O stea a strălucit pe cer mai mult decât toate stelele, lumina ei era nespūsă și nouitatea ei minuna; toate celelalte stele împreună cu soarele și luna, horă făceau în jurul stelei, care covârșea cu lumina ei pe toate. Și tulburare a fost. De unde nouitatea aceasta că steaua nu se aseamănă cu celelalte stele. Atunci orice magie s-a nimicit și orice legătură a răutații a pierit: neștiința s-a risipit; iar vechea împărăție a căzut când Dumnezeu s-a arătat în trup omenesc spre înnoirea vieții veșnice. A luat început ceea ce fusese hotărât de Dumnezeu și prin aceasta toate se puneau în mișcare, pentru că se pregătea nimicirea morții.”²⁴

Sfântul Ignatie Teoforul a fost conștient de pericolul ereziei dochetiste, iar pentru a limita răspândirea acesteia printre comunitățile creștine nou înființate a

²¹ Pr. John Anthony, Mc. Guckin, *Dicționar de teologie patristică*, trad. din limba engleză de Dragoș Dâscă și Alin-Bogdan Mihăiescu, Ediție îngrijită de Dragoș Mirșanu, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 127.

²² Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Efeseni*, VIII, 2, *op. cit.* pp. 159-160.

²³ *Idem*, XVIII, 2, p. 163.

²⁴ *Idem*, XIX, 1-3, p. 163.

trebuie să lupte din greu împotriva acestei erezii. El era conștient că mântuirea noastră era posibilă și reală numai în contextul în care Mântuitorul Christos era Dumnezeu și om. De aceea el afirmă cu tărie realitatea umanității lui Christos: „Slăvesc pe Isus Christos Dumnezeu, Care v-a înțeleptit așa. Am înțeles că ați ajuns desăvârșiți în neclintită credință ca și cum ați fi prioniți cu trupul și cu sufletul în crucea Domnului Isus Christos și întăriți în dragoste, în sângele lui Christos plini de credință în Domnul nostru, care cu adevărat este „din neamul lui David după trup”, dar Fiul al lui Dumnezeu după voința și puterea lui Dumnezeu, născut cu adevărat din Fecioară, botezat de Ioan „ca să se împlinescă de El toată dreptatea.” Pe timpul lui Pilat din Pont și a lui Irod a fost pironit cu adevărat pentru noi cu trupul, din al cărui fruct suntem noi, din patima lui cea de Dumnezeu fericită „ca să ridice semn”, în veci prin înviere pentru a aduna pe sfinții și credincioșii Lui, fie din iudei, fie din păgâni într-un singur trup al Bisericii Lui. El a pățimit toate acestea ca să ne mântuim. A pățimit cu adevărat și a înviat cu adevărat, nu cum spun unii necredincioși că a pățimit în aparență, ei existând în aparență și precum gândesc, așa li se va și întâmpla, că sunt fantome și draci. Eu îl știu în trup, și după înviere și cred că este. Când a venit la Petru și la cei dimpreună cu el și a zis: „Luați pipăiți-mă și vedeți, că nu sunt demon fără de trup.” Și îndată s-au atins de el și au crezut, uitându-se strâns și cu trupul și cu duhul lui. De asta au disprețuit și moartea și au fost găsiți mai presus de moarte. După înviere a mâncat cu ei și a băut cu ei, ca unul în trup, deși duhovnicește era unit cu Tatăl.”²⁵

Ca Restaurator al chipului dumnezeiesc în om, Isus Christos este pentru Sfântul Ignatie Teoforul, noul om, care după trup este născut de Fecioara Maria, din neamul lui David, Fiul omului, dar și Fiul lui Dumnezeu, Tatăl din veșnicie. „Dacă Isus Christos cu rugăciunile voastre mă va învrednici și dacă-l va fi voința, în a doua epistolă pe care vreau să v-o scriu, vă voi vorbi de iconomia întrupării de care începeam să vă spun, despre omul Isus Christos, despre credința în El, despre dragostea pentru El, despre patima și învierea Lui. Mai ales dacă Domnul îmi va descoperi în fiecare din voi, și toți îndeobște vă adunați în harul, care vine de la numele Său, într-o singură credință și în Isus Christos, cel după trup din neamul lui David, Fiul al omului și Fiul al lui Dumnezeu, pentru ca voi să vă supuneți cu mintea neîmpărțită episcopului și preoțimii, frângând o pâine, care este leacul nemuririi și doctorie pentru a nu muri, ci a trăi veșnic în Isus Christos.”²⁶

Așa, după cum am văzut, Sfântul Ignatie Teoforul afirmă categoric realitatea umană a Mântuitorului Isus Christos în epistolele sale, descendența din neamul lui David, nașterea din Fecioara Maria, botezul de la Sfântul Ioan, în

²⁵ Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Smirneni*, I, 1-2; II, 1, III, 1-3, *op cit*, pp. 182-183.

²⁶ Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Efeseni*, XX,1-2, *op. cit.* p. 164.

timpul vieții pământești, ca om a mâncat și a băut, a fost răstignit în timpul lui Ponțiu Pilat și a tetrarhului Irod, a înviat din morți, iar după înviere a mâncat și a băut cu Sfinții Apostoli.

Sfântul Policarp al Smirnei afirmă că cel care neagă realitatea Întrupării lui Christos este antihrist. *„Oricine nu mărturisește că Isus Christos a venit în trup este antihrist, cel care nu mărturisește mărturia crucii este de la diavol, și cel care întoarce cuvintele Domnului după poftele sale și spune că nu- i nici înviere nici judecată, acela este primul născut al lui satana.”*²⁷ Așadar, Sfântul Policarp al Smirnei este un mare apărător al Tradiției Apostolice, dar și un mare luptător împotriva ereticilor vremii sale: *„M-am bucurat și că rădăcina trainică a credinței voastre, vestită din timpuri vechi dăinuie până acum și rodește în Domnul nostru Isus Christos, care a suferit pentru păcatele noastre, mergând până la moarte, „ pe Care L-a înviat pe Dumnezeu, dezlegând durerile iadului.”*²⁸

El le recomandă creștinilor să rămână în adevărata credință pe care au primit-o de la Mântuitorul Isus Christos și să nu se lase influențați de cei care doresc să-i ducă în eroare: *„Pentru aceea încingându-vă coapsele voastre, slujiți lui Dumnezeu cu frică, și cu adevăr că părăsind vorbăria cea deșartă și rătăcirea celor mulți ați crezut în Cel ce a înviat pe Domnul nostru Isus Christos din morți și i-a dat lui slavă și tron de-a dreapta Lui. Căruia i-au fost supuse toate cele cerești și cele pământești. Căruia îi slujește toată suflarea, Cel ce vine judecător al viilor și al morților, al Cărui sânge îl va lua Dumnezeu de la cei ce nu îl ascultă.”*²⁹

Părinții Apostolici au transmis mai departe învățătura pe care au primit-o de la Sfinții Apostoli. Ei au fost convinși că mântuirea neamului omenesc a fost posibilă datorită Întrupării Mântuitorului Isus Christos. Numai în această calitate, de Fiu al lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, și Fiu al Omului, având un trup asemenea nouă din Fecioara Maria, Isus Christos a putut restaura chipul lui Dumnezeu în om.

În scrierile lor, Părinții Apostolici au mărturisit cu convingere următoarele aspecte legate de christologie: Christosul actul al Bisericii, care este în același timp Domnul ceresc și Dumnezeu, iar în această calitate a fost din veșnicie în aceeași stare de putere și glorie, *„La plinirea vremii”*, a devenit om, având trup adevărat cu care a pățimit și a murit. A fost înviat din morți de Dumnezeu și în această calitate de Mântuitor va veni în chip văzut la sfârșitul lumii ca Judecător.³⁰

²⁷ Sfântul Policarp al Smirnei, *Către Filipeni*, VII, 1, op. cit, p. 211.

²⁸ *Idem*, I, 2, p. 208

²⁹ *Idem*, II, 1, pp. 208-209.

³⁰ R. Seeberg, *Lehrbuch der Dogmengeschichte*, vol I, Leipzig, 1920, pp. 118-119.

Am văzut că Părinții Apostolici au trebuit să apere puritatea creștinismului în fața primelor erezii: ebioniții și docheții, iar învățătura lor christologică „constituie un canon divin pentru toate dezvoltările ulterioare, temelia neclintită, deși nu singura, pe care s-a înălțat edificiul dogmaticii creștine”³¹.

Prin viața și opera lor, Părinții Apostolici au pus bazele teologiei creștine, care va fi continuată și aprofundată de Apologeți, dar mai ales de către Sfinții Părinți în secolele următoare.³²

³¹ J. Schwanne, *Dogmengeschichte der vornicänischen Zeit*, Freiburg, I. Br., 1892, p. 46.

³² Călin Ioan Dușe, *Părinții Apostolici*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Graeco-Catolica Varadiensis*, nr. 1- 2/ 2014, p. 130.